

Hajduné László Zita: egyetemi adjunktus, Pécsi Tudományegyetem, Természettudományi Kar, Sporttudományi és Testnevelési Intézet, e-mail: zita@gamma.ttk.pte.hu
Baráth László: tanulmányi ügyekért felelős rektorhelyettes, Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, Közép-európai Tanulmányok Kara, Pedagógusképző Intézet, e-mail: lbarath@ukf.sk

A fair play és a sikerorientáció kapcsolata mint a teljesítményt befolyásoló tényező az iskolai testnevelés és sport műveltségterületén

Az iskolai testnevelés és sport területén, a pedagógus tevékenysége során számtalan olyan nem várt versenyszituáció adódhat a verseny, illetve a mérkőzés pillanatában, amely befolyásolja az eredményes nevelői munkát.

A fair play gondolatát – a tiszta eszökkel játszott, sportszerű játékot – már kisiskoláskortól kezdve, az iskolai testnevelés és sport foglalkozásain magukba szívják a tanulók. A versenyhelyzetben a sportolók mindent elkövetnek a győzelemért, ezért sokszor a játék hevében követnek el szabálytalanságot az ellenféllel szemben. Ugyanakkor sok esetben elfelejtjük, hogy „a bírónak mindig igaza van”, ezért a fair play gyakran háttérbe szorul a mindinkább eredményorientált világban, így egy pillanatnyi versenyszituációban hozott döntés meghatározó lehet az egész verseny vagy mérkőzés végkimenetelére.

A sportolói teljesítmény szempontjából a személyiséget tartjuk a legfontosabbnak, amelyet elsősorban az érzelmek befolyásolnak döntő mértékben. A siker és a kudarc élménye a leglényegesebb érzelmi tényező, amely hatást gyakorol a sportoló teljesítőképességére az edzésen és a versenyen egyaránt. A siker- és kudarcélmény nemcsak az edzés-, illetve versenykövetelménytől függ, hanem a tőle független következmények nagyságától és a saját teljesítmény elvárásától is. Sikerélmények akkor keletkeznek, ha a sportolók

feladatokat oldanak meg, nehézségeket küzdenek le, ami a teljesítőképességükhöz mértelen megfelelnek. A siker- és kudarcélmény szempontjából lényeges tényező a sportoló saját teljesítményének elvárása, igény szintjének teljesítése. Sikeres versenyzőtípus az, aki a kitűzött eredményt az elvárt felett teljesíti vagy azt eléri. A sikeres sportolók azok, akik az egészséges célratörés jellemez, készek erőfeszítésre, önmagukhoz képest kemény edzőmunkára, az edzéseken törekszik a tökéletességre. Ez motivációt adhat a további sikerek eléréséhez, pozitív beállítottságot, attitűdöt eredményez. A sikerélmény megszilárdítja az önbizalmat, a kudarcélmény megrendíti azt. Éppen ezért tartjuk fontosnak, hogy olyan reális célokat tűzzünk ki a versenyzőinknek, amelyek nem ösztönöznek a sportszerűtlen magatartásra. A testnevelő tanárnak éppen azt a keskeny határt kell megtalálnia, hogy az egyre nagyobb teljesítménykényszer mellett is képesek legyenek a tanulók sportszerű magatartásukkal a megfelelő helyzetkezelési technika kiválasztására.

A tanulói viselkedést, magatartásformát sok tényező befolyásolhatja, így már kisgyermekkorától meghatározók lehetnek a személyiségbeli jegyek a sportolói magatartás kialakítására, mint például a motiváltság, az érdeklődés határozott irányultsága a sport felé; a teljesítményigény, a magas igénynivó; az aktivitás, magas fokú affektivitás, a sikeréhség, élménykeresés; az akaraterő,

fegyelmesség, a bátorság. A sportszerűtlenséget véleményünk szerint két tényező is meghatározhatja, egyrészt mennyire vagyunk képesek a másik helyébe képzelni magunkat, mennyire rendelkezünk empátikus képességgel, illetve mennyire vagyunk képesek tolerálni a versenytárs magatartásmódját, másrészt mennyi tapasztalatot szerezünk az évek során. Minden egyénnek kétségtelenül van egy alaptermészete, de nem mindegy, hogy a testnevelő tanárnak vagy az edzőnek milyen a habitusa, példamutató magatartást közvetít-e tanítványai felé vagy sem.

A sport jellegéből adódóan rávilágít arra, hogy sokkal tisztábban érzékelhető az etikus magatartás, mint az élet bármely területén. Jelen időszakban, amikor az egyes társadalmakban súlyos gazdasági és morális válság van, az élet minden más területén a sport történeti háttéréből kiindulva van hova visszanyúlni és mintákat adni a mai nemzedéknek. Úgy gondoljuk, hogy az ember elveszítheti pénzét, vagyonát, de az egyenes gerince mindig megmaradhat, és ezáltal is példaként szolgálva az adott társadalomnak.

A sport tisztaságáért vívott küzdelem folytatásaképpen alakult meg 1963-ban a Nemzetközi Fair Play Világszövetség /International Committee for Fair Play (C.I.F.P.)/, majd rá egy évre jött létre a magyar szervezet is. Ma évente oszta-nak minden országban, illetve a nemzetközi szervezetenél is fair play díjakat.